ARCHIVALIA EN FEITENMATERIAAL I. V. M. DE ST.-GENOVEVAKERK VAN STEENHUFFEL

verzameld door Geschied – en Heemkundige Kring van Londerzeel v.z.w.

Realisatie van de studie

Realisatie onder coördinatie van Frans Vranckaert met medewerking van Jozef Verheyden voor Marselaer, van Almaras, heraldiek en doornemen van archieven uit het Fonds de la Faille en de oude archieven van de abdij van Waasmunster; Jan Caluwaerts voor de Bouchout; Marcel Slachmuylders voor transcripties uit het Fonds de Lalaing i.v.m. Diepensteyn; Louis De Bondt voor een uitlezing uit het kerkarchief van Steenhuffel, vooral na 1781; een burgerlijk ingenieur scheikunde en een architect met ervaring in restauratie.

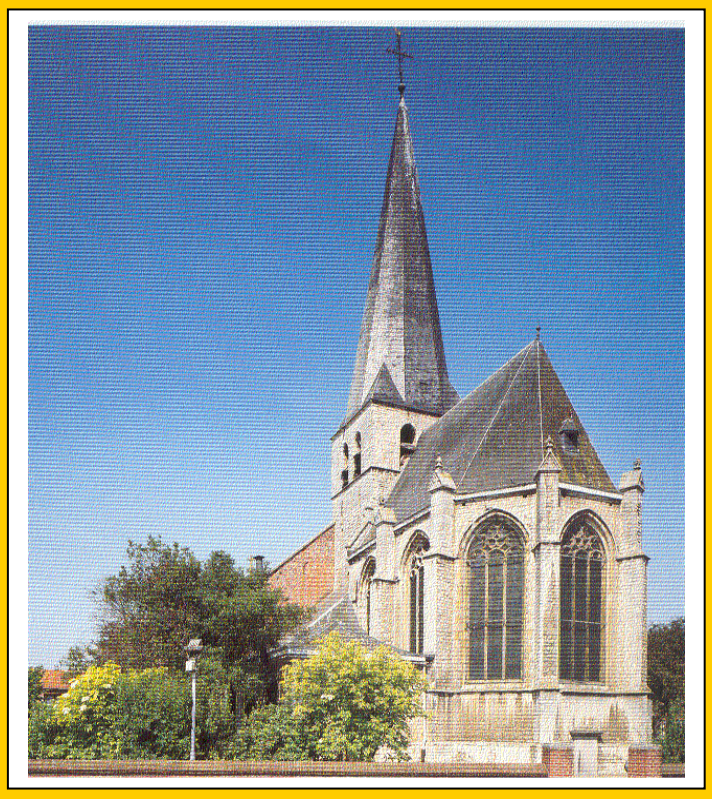

Inleiding

De Geschied– en Heemkundige Kring van Londerzeel v.z.w. heeft een reeks gegevens betreffende deze kerk gevonden die afwijken van wat de klassieke auteurs gepubliceerd hebben. Aangezien wij deze zaak bestuderen onder het motto “terug naar de bronnen” en zo weinig mogelijk “terug naar hetgeen zo velen van mekaar hebben afgeschreven”, zullen wij tot nieuwe vaststellingen komen waarvoor wij niet altijd een antwoord hebben. De conclusies van vandaag zijn gebaseerd op de ons bekende beschikbare gegevens; de studie loopt verder en is nog niet beëindigd. Daarom pogen wij archieven en feitenmateriaal samen te vatten die vandaag van toepassing zijn op het kerkgebouw.

Vaststellingen

1) **Ontstaan van Steenhuffel**: *"huffel" kan een vervorming zijn van "heuvel", wij vinden het toponiem naar Malderen toe aan de heide, waar wij ook het "steeneycken" of "de kleine heide aan de steen" vinden. Tot ongeveer 1750 was een brede zone tussen Steenhuffel en Malderen nog heide en niet verdeeld in percelen. De oudste kern zou kunnen gelegen hebben op de "Heuvel aan de steen", de grenspaal met Malderen, en zou door samenvoeging kunnen leiden tot STEENHUFFEL* [1].
2) **Vorming van Schepenbank en (wie had) de bevoegdheid:** De schepenbank van Steenhuffel heeft een zegel dat een breuk kan zijn van het wapen van de Hobosc, heren van Merchtem. De schepenbank was de hoofdbank voor Smal-Brabant en daarvan hingen, naast Steenhuffel zelf, de parochies Malderen, Lippelo, Liezele en Oppuurs af. De heren van Diepensteyn hadden hun eigen bank. De oudste vermelding van de schepenbank bevindt zich in het cartularium van Affligem, nl. 1228, en handelt over verkoop van een grond.
3) In deze periode heeft de jongste tak van de Berthout, over Arnout en Oda van Grimbergen en hun opvolgers, eigendommen te Steenhuffel. Zij geven dikwijls hun instemming bij transacties met de Abdij van Affligem b.v. Hun latere opvolgers, o.a. de Glymes, als heren van Grimbergen gedroegen zich als belangrijke heren te Steenhuffel. De Glymes, gehuwd met de Hamal, hadden ook in 1559 het recht bekomen recht te spreken voor de hoogste, de middelste en de laagste schepenbank voor Lippelo, Malderen en Liezele. Ook in 1559 kwam deze rechtspraak voor Steenhuffel in het bezit van Alvaro van Almaras jr. **De oude hoofdschepenbank was opgedeeld.**
4) **Bij betwistingen werd er vergaderd met twee schepenbanken**: deze van Buggenhout voor de Glymes (Berthout Grimbergen) en deze van Steenhuffel voor de hertog. De heren van Diepensteyn waren maar heren van Diepensteyn en hadden hun eigen schepenbank. Zij kochten de schepenbank van Steenhuffel onder "van Almaras". Vanaf 1632 is Frederick Micault heer van Steenhuffel en Diepensteyn. In 1685 wordt Eugeen Ambrosius van Maldeghem graaf, welke titel hij geeft aan zijn heerlijkheid Steenhuffel, wat dan als gevolg hiervan graafschap wordt. Deze familie zal ook haar stempel op de bouw van de kerk drukken.

---

[1] *Deze plaats ligt op het einde van de Clootstraat, genoemd naar het " Hof mit den Cloten", dat zich in deze straat bevond rechts voor het huidige Keeshof. Priester Egidius (Gielis) Vanden Cloete maakte op 13 december 1390 zijn testament, wat aanleiding gaf tot de stichting van de cappelrije van Sint Niclaes ende Sint Gielis (eerste kern voor Steenhuffel).*
De Cappelrije van O.-L.-V. van Sielmisse in de Smisstraat is ouder en vormde vroeger een bewoonde kern (vermoedelijk oudste en tweede kern voor Steenhuffel, ouder dan het dorp rond de dorpskerk).
De parochie Steenhuffel is meer dan waarschijnlijk gegroeid uit de parochie Merchtem. De heren van Merchtem, de Hobosc, bezaten vele eigendommen o.a. ook te Steenhuffel, die zij in de 13e eeuw overmaakten aan de abdij van Affligem.
Verder stellen wij vast dat de parochie Steenhuffel langs alle zijden natuurlijke grenzen heeft met één belangrijke uitzondering nl. voor de grens tussen Merchtem en Steenhuffel.Van in de Bontestraat of d'oude straete (derde kern van Steenhuffel rond het laathof van Pitzenburg en de Marselaermolen), naar en door de Smessecouter (waardoor de oude heirbaan moet gelopen hebben richting Steenheycken, waar zij de weg van St.-Gillis-Dendermonde naar Elewijt kruiste) tot aan het Buggenhoutbos waren het hoofdzakelijk open perceelsgrenzen.
De donjon Diepensteyn (vierde kern) en Trappenhoef op Over de Beek (vijfde kern) vormden de laatste kernen. De straat waaraan de kerk gebouwd is, heet 'sherenstraten of de strate naar Asse'. (" Heerbaan" is dus niet gelijk aan "heirbaan").
Opzoekingen uit de jaren 1980 hebben uitgewezen dat wij de oudste geschiedenis vanaf de Merovingers anders moeten gaan invullen. Dit hier behandelen zou ons te ver leiden van ons onderwerp.

5) Opzoekingen hebben tot resultaat dat in beide rechtsgebieden de Glymes belangrijke rechten hadden. Zoals de Marselaer komen zij voor op de wapenschilden in de glasramen van de kerken. In Steenhuffel vinden wij een glasraam dat volledig past in de familie de Glymes. Dit is volgens ons alleen te verklaren door hun inbreng in de bouw van de kerk. Dit is voor ons een handtekening dat zij ook iets te maken hadden met de bouw van een stenen deftige constructie voor de kerk. Zo noemde Marselaer b.v. de kerk van Lippelo "zijn kerk" omdat hij ze gefinancierd had.

De studie van de betekenis van de verdwenen glasramen wordt volop uitgevoerd en hiervoor baseren wij ons o.a. op de archieven van het Fonds de la Faille te Gent. Dit is nieuw materiaal wat onze voorgangers niet kenden omdat het nog niet gedeponeerd was. Deze studie is niet af.

Enkele historische gegevens.

1) - **1466-1516:** woelige periode op Diepensteyn. Daniel IX van Bouchout sneuvelt in Monthléry in 1466. Zijn dochter Margaretha, gehuwd met Evrard van der Marck, betwist het testament van Daniel IX, die Diepensteyn had toegewezen aan zijn bastaardkinderen. Diepensteyn komt in het bezit van Margaretha van Bouchout, gehuwd met Evrard van der Marck, maar Daniel X van Bouchout-Boelaere, als zoon van Jan van Bouchout, broer van Daniel IX, eist Diepensteyn op. Er volgt een serie processen. Daniel X komt tot een overeenkomst met Robert van der Marck, zoon van Evrard, en hij kan het verhef voor Diepensteyn doen op 18.08.1497.
   - Diepensteyn is terug volledig in de handen van de Bouchout. Nadien volgen er processen tussen Clementia van Bouchout, zuster van Daniel X, omdat hij de rente die hij voor Diepensteyn aan haar moest betalen niet betaalde. Zij besluit Diepensteyn publiek te laten verkopen. Het wordt uiteindelijk toegewezen aan Alvaro de Almaras en Anna van Bouchout-Boelaere op 14.01.1516.
   - Deze periode is gekend door de Boergondische Oorlogen. In deze periode wordt o.m. het Hof van Marselaer te Steenhuffel verbrand en bij erfenis in 1477 toegewezen aan Elisabeth van Marselaer. Maximiliaan van Oostenrijk voerde verschillende oorlogen die voor onze regio nefast waren in de periode 1475-1490. Het Ridderhof van Marselaer had een kapelanie, die overgebracht werd naar de kerk van Steenhuffel.
2) - **1516-1573:** Diepensteyn wordt door Clara en Maria van Almaras, dochters van Anna van Bouchout-Boelaere, verkocht aan Anna Symoen, dochter van Clara. De heerlijkheid Diepensteyn wordt opnieuw verkocht door Anna Symoen aan François Vallenghien op 4 januari 1595. Deze verkoopt het aan Pierre Micault op 20.01.1598.
3) - **1535** [2]**:** beschrijving van het glasraam O.-L.-V. van VII WEEËN. Wij noteren alleen dat dit glasraam de datum 1535 in de top van het glasraam vermeldt en dat het onderste deel een register bevat met wapenschilden, waarin is afgebeeld: eerste rij Anna van Bouchout-Boelaere, huwelijk Almaras – Bouchout-Boelaere, Alvaro van Almaras sr.; tweede rij monogram A&B huwelijk Maria Scheyff –Alvaro van Almaras jr., monogram A&B; derde rij Scheyff, onbekend wapenschild [3], Alvaro van Almaras jr. Vader Alvaro van Almaras sr. sterft op 25.11.1535.

[2] Wij zijn niet de mening toegedaan dat dit het jaar is van de aanmaak van het glasraam, maar wel dat dit glasraam gemaakt is om iets, dat in 1535 gebeurd is, te herinneren.

[3] Dit wapenschild vinden wij later in 1593 terug in de nota's van Adriaen van Marselaer die hij maakte bij zijn bezoek aan de kerk van Steenhuffel. Zie verder in het verhaal.

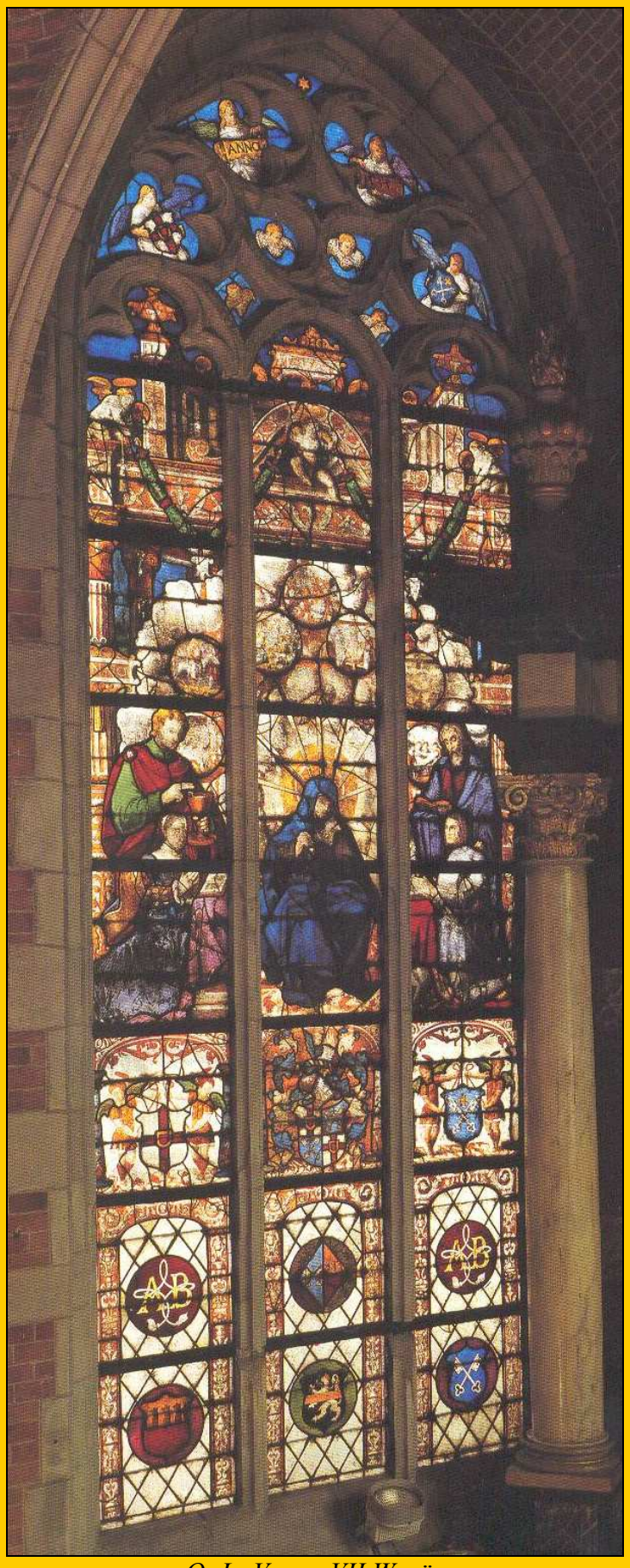

O.-L-.V. van VII Weeën

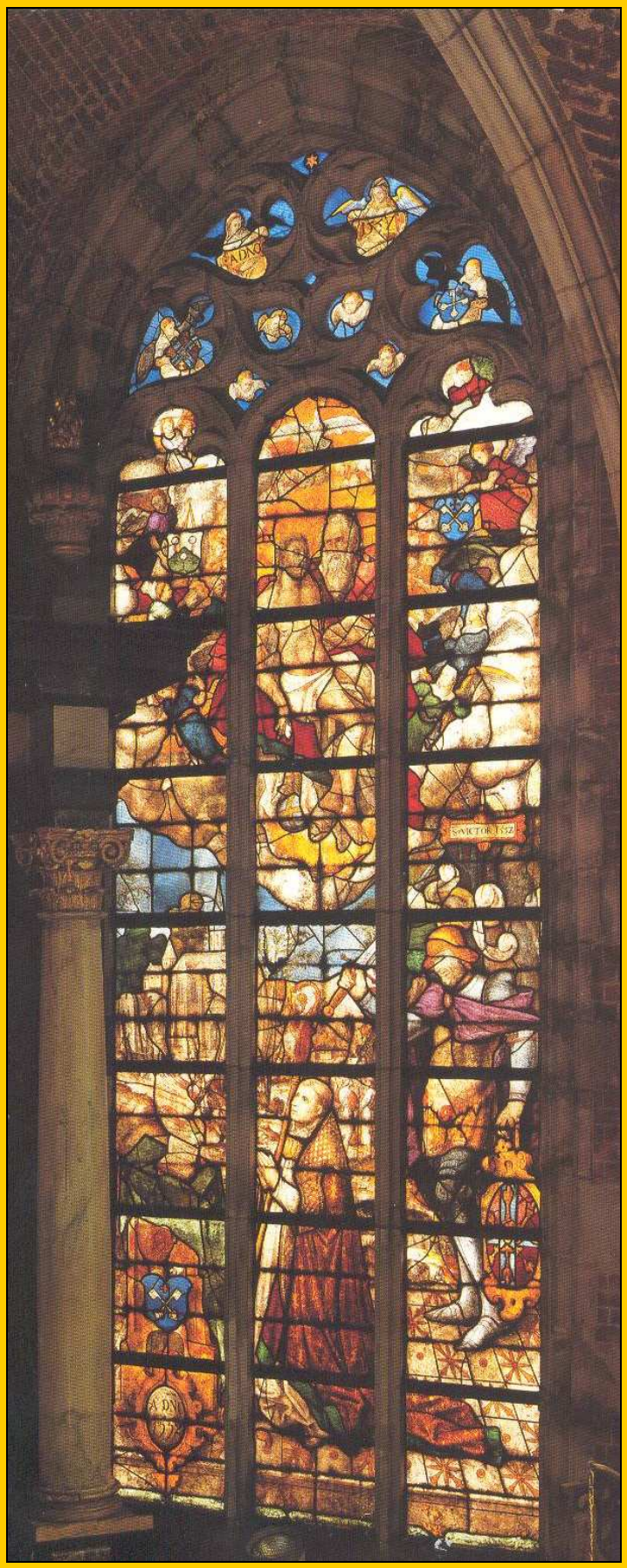

Glasraam H. Drievuldigheid

Waarschijnlijk heeft dit glasraam een andere betekenis, nl. het zilveren huwelijksjubileum van Joanna met Alvaro. Zij zijn immers in 1509/1510 gehuwd. **Bij dit glasraam stellen wij ons ernstige vragen over zijn compositie.** Wij betwisten niet de ouderdom of de kwaliteit, wel stellen wij ons de vraag of dit glasraam geen samenvoeging is van verschillende andere glasramen**. De logica is zoek in vergelijking met de homogene opbouw van het tweede glasraam**, dat als een "af – geheel" is opgebouwd. Het eindresultaat van deze studie zal later met verantwoording gepubliceerd worden.

4) **1552** [4]**:** familie van Almaras en het klooster der Victorinnen in Waasmunster. Françoise van Almaras, dochter van Anna van Bouchout-Boelaere en Alvaro van Almaras sr., is abdis geworden. De datum 1552 wordt hier duidelijk vermeld onderaan in het logisch opgebouwde glasraam.

Thans wordt er een intensieve studie uitgevoerd naar de oorsprong van deze beide glasramen. Houd ook rekening met de strijd tussen twee devoties: de devotie voor O.-L.-V. van 7 Weeën en O.-L.-V. van de Rozenkrans.

5) **1573-1577:** Visitatieverslagen van Paulus Pelsmaker, door Constant VAN DE WIEL, verschenen in Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis publicatie nr. 117. **(Niet bekend bij vorige auteurs.)** Steenhuffel: p.120-124. Wij halen hier enkele merkwaardige feiten uit aan. Volledige tekst kan teruggevonden worden.
   a) Patrona ecclesiae Beata Virgo Maria. *(kerk toegewijd aan O.-L.-Vrouw)*
   b) Collator Dominus Reverendissimus Mechliniensis *(kerk bestuurd door aartsbisschop van Mechelen = abt van de abdij van Affligem)*
   c) Curatus dominus Aegidius Van Cousbroeck … - *was er pastoor van 1573, Cfr. AAM, Registrum pastorum, t. III, fol. 87, enz. Hij bleef er tot zijn dood in 1577, zoals het decanaal verslag van 1577 aanduidt. Hiermede komt niet overeen wat C. DE ROOVER beweert in "Enige nota's betreffende de pastoors van Steenhuffel, in ESB, t. XVI, 1933-1934, p.362". "Denkelijk moest hij, zoals alle geestelijken in deze streek, de vlucht nemen gedurende de godsdienstige troebelen (september 1570) en kwam hij niet terug wanneer betere tijden opdaagden (1585)". C. LAENENS, in Steenhuffel verleden en heden, Mechelen, p.136: "Hij nam in 1579 de vlucht voor de Spaanse soldaten en keerde eerst terug naar onze parochie in 1585* waar hij overleed".
   d) Custos (koster) Judocus Verstappen, clericus, *lagere geestelijke* - C. LAENENS, o.c. p.145 wordt Zeger Goossens opgegeven van 1561 tot 1601.
   1575: Judocus Verstappen, clericus conjugatus. (idem 1577), *gehuwde geestelijke.*
   e) Ornamenta ecclesiae pro illius qualitate sunt sufficientia
   1.- 1575: bijgevoegd: calices tres argentei deaurati.
   2.- 1577: bijgevoegd: sunt 4 casulae et totidem albae.
   f) **Chorus hic est novus, sed non cameratus**, ita ut subsellia et summum altare saepe ab ipsis buboninus sordidentur.(*Dit koor is nieuw, maar niet geplafonneerd, ten andere het gestoelte en het hoofaltaar werden dikwijls bevuild door uilenballen.)*
   1575 : sed materia parata est ad construendum. (…….*maar het materiaal voor de constructie ligt klaar.)*
   g) Campaniae quattuor *(vier klokken).*
   h) Fabrica bene reparata et tecta *(kerkschip goed hersteld en dakbedekking in orde).*

[4] Idem zoals voor 2. Lees analoge opmerking voor 1552 als voor 1535.

i) Altaria non consecrata nulla, sed sunt tria consecrata [5]. *(...geen ongewijde altaren, maar alle drie de altaren zijn gewijd.)*

j) **25 april 1593: (Niet bekend bij vorige auteurs.)** Adriaen van Marselaer bezoekt de kerk van Steenhuffel en geeft ons een beschrijving van wapenschilden op de ramen. Achter den hogen altaar: 4 wapenschilden, waaronder een Vilain XIIII, nl. dit van Daneel Vilain, met als wapenspreuk "vilain en toch niet vilain". Aan het plafond hangt het wapenschild van Peeter van Doorn, gehuwd met Johanna van Marselaer. Beiden waren stadhouder van Diepensteyn.
In een ander raam in een bepaalde figuratie vinden wij:
Glymes – JG – Boschuysen,
Hamal,- breuk misschien van Herdinck (3 leeuwenkoppen) - t'Serclaes,
Bacs – 0 – Van Arkel.
Tot zover hebben wij de schilden in de nota's van Adriaen van Marselaer kunnen verklaren.

Boven 4e wapenschild, zilveren leeuw met gouden band om zijn middel en kroon op zwart veld. **Dit schild staat ook in het wapenregister van glasraam van O.-L.-V. Wij hebben hiervoor nog geen verklaring gevonden, te meer omdat het in de glasramen beschreven door Adriaen van Marselaer en van O.-L.-V. van VII Weeën voorkomt.**

[5] Aangezien onder f) vermeld wordt dat er uilenballen op het hoofdaltaar en het gestoelte lagen en niet op de twee andere altaren, bestaat het vermoeden dat er reeds een fabrica, een kerkschip is gebouwd aan de kerk en dat daarin de twee andere altaren zich zouden kunnen bevinden. Onderzoek met radar door Georad heeft geen sporen van muren aan het licht gebracht. Wel geeft de figuratieve tekening van Bodumont en de figuratieve voorstelling van de kerk in 1699 door landmeter Jan Van Acoleyen in "*Algemene Metinghe van prochie van Steenhuffle*…" reeds een kerk met kruisbeuk en kerkschip. Wij vermoeden dat de muren van het schip stonden op de plaats waar vandaag de pilaren staan. Funderingen werden uitgegraven: het was immers goedkoper steen en funderingsmateriaal te hergebruiken dan nieuw aan te maken in 1825-26, bij de vergroting van het kerkschip. Verder heeft deze scanning ook uitgewezen, wat de visu op sommige plaatsen kan bevestigd worden, dat de oude grafstenen, daterend reeds uit de 17e eeuw, in het huidige kerkschip later geplaatst zijn tussen de pilaren bij het aanbrengen van de vloer met "dalles de basècle", of de zwarte vloer in het kerkschip.

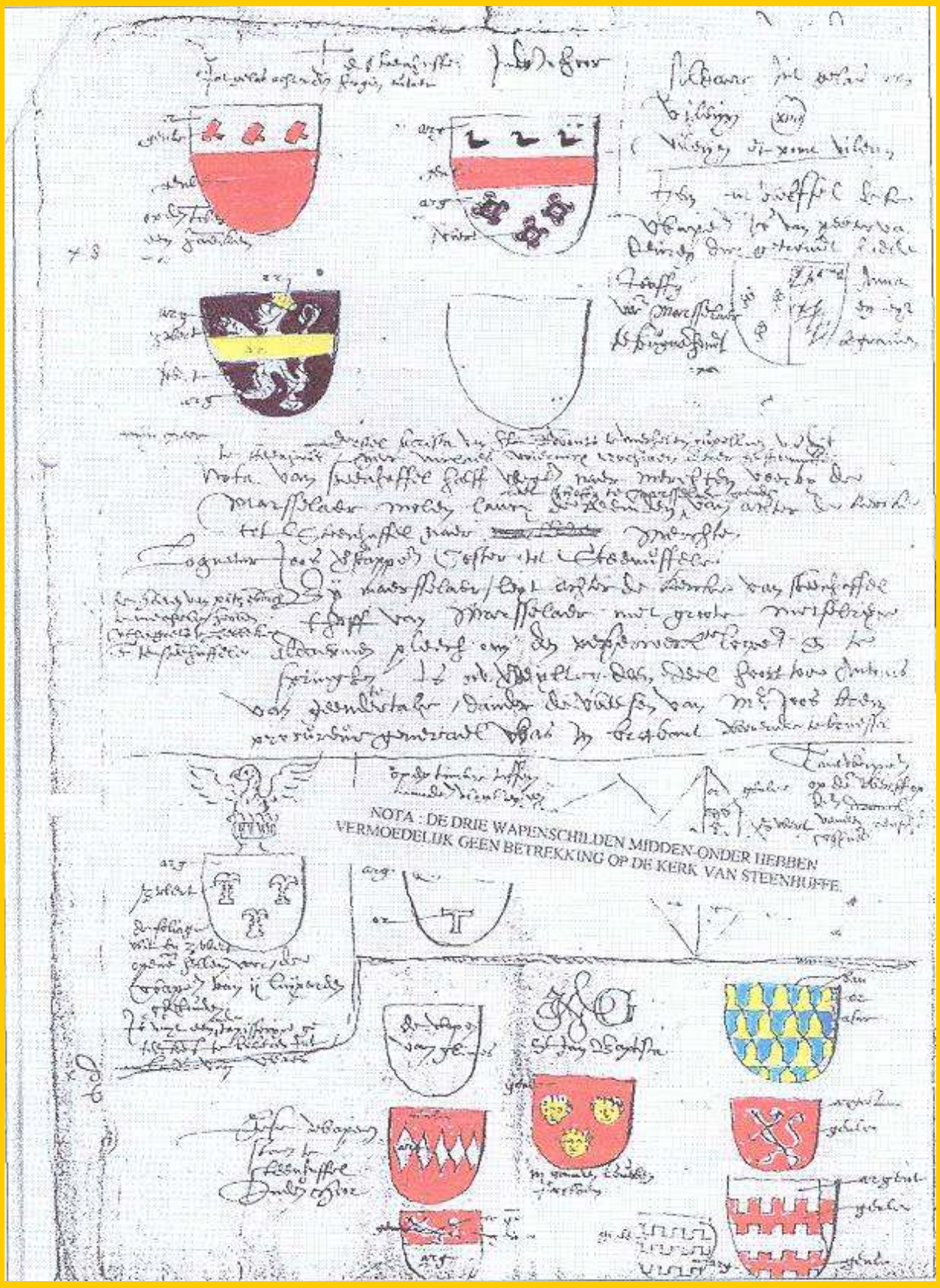

Document van het notaboekje uit 1593 van Adriaen van Marselaer.
Let op het derde wapenschild in groep van vier bovenaan de afbeelding.

Transscriptie van document van 1593 uit notaboekje van Adriaen van Marselaer door Jozef Verheyden

Transscriptie van een pagina met nota's van Adriaen Van Marselaer, oud-schepen van Antwerpen, over Steenhuffel op 25 april 1593, met Jan de Smet, burgemeester, en Joos Verstappen, koster. AR Gent, het Fonds Della Faille, karton 20, Nr37. Door J. Verheyden 27/7/00 .

Boven links : *Te Steenhuffel in de koor in 't glas achter den hogen altaar*
Daaronder vier wapenschilden, één blanco, links onder dat van Vierendeel-Verendael

Boven rechts : *Aldaar in 't glas van Vileyn XIII "Vileyn et point vileyn"*

Item in 't welfsel dit wapen is van Peeter van Deuren [1] *die getrouwd had Jouffr. Anna van Marselaer en ligt te Buggenhout begraven.*

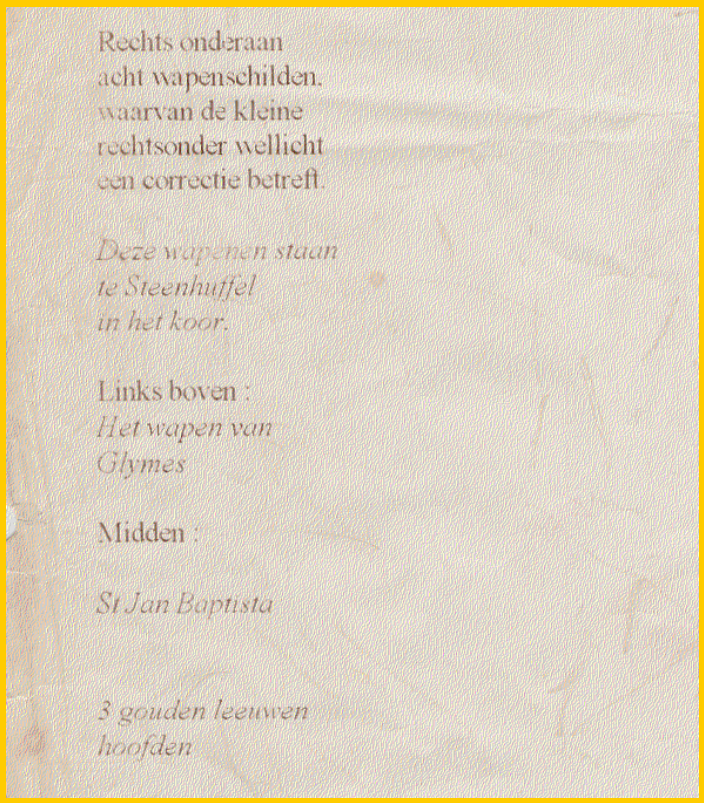

Rechts onderaan
acht wapenschilden
waarvan de kleine
rechtsonder wellicht
een correctie betreft

Deze wapenen staan
te Steenhuffel
in het koor

Linksboven
Het wapen van
Glymes

Midden

(St.. Jan Baptista ?)of
monogram van
Jean of Jacques de Glymes
3 gouden leeuwen
hoofden

Dit was een eerste worp. Verklaring : zie tekst op volgende pagina 12.

De invulling van de wapenschilden is in de tekst gebeurd na verdere studie in het Fonds Goethals en bij A. Wauters onder “Grimgerghen, Branche cadette” van opvolgers van Berthout.

Alphonse Wauters in zijn Histoire des Environs de Bruxelles geeft ons een verklaring hiervoor: "Jeanne fille de Henri de Bergues avait relevé Grimberghe (1401-1402); elle épousa, en **1415, Jean, seigneur de Glymes**. .. Le 7 octobre 1427, étant sur son lit de mort, il partagea ses domaines entre ses enfants; au plus jeune, nommé Philippe, on assigna Grimberghe. … Il eut de sa femme **Jeanne de Hamel ou Hamal**, fille de sire Arnoul de Hamal, dit d'Elderen. **Philippe, seigneur de Grimberghe** par relief du 8 octobre 1464… Philippe perdit la vie à la bataille de Nancy. **Son frère Jacques** lui **succéda (relief du 18 juillet 1476) et épousa Elisabeth ou Isabelle de Boschuysen**. **Philipotte T'Serclaes était** la femme **de George de Glymes**, quand il mourut le 3 avril **1541**. **Il était le fils de Jacques.**

Ook het familieverband tussen **Bacs,** genaamd **de Hertoge** en **Van Arckel** met de **Glymes** is bekend.

Wij stellen vast dat deze familie is afgebeeld in de wapenschilden, die zich in de ramen van de kerk van Steenhuffel bevonden bij het bezoek van Adriaen van Marselaer in 1593. De Glymes bezaten reeds de hoge rechtspraak geheel of gedeeltelijk in 1559 te Buggenhout, Malderen, Lippelo, Liezele, Sempst, Weerde, en wilden deze verder uitbreiden in het Land van Grimbergen Al deze parochies waren gedeelde heerlijkheden met de hertog van Brabant, aan wie zij ook hun diensten aanboden. Wij stellen ook vast dat twee wapenschilden op een merkwaardige plaats staan: dat van Daniel Vilain, stadhouder van Diepensteyn achter den "hogen autaer" en dat van Peeter van Doorn aan het plafond in de kerk. Zij waren vroegere stadhouders van Diepensteyn. De periode, waarin beide heren optraden, ook als momboir of voogd van Anna van Bouchout-Boelaere, kan men plaatsen op basis van het Fonds de Lalaing tussen 1516 en 1545.

- **1577 & 1593:**
    - **a) Paulus Pelsmaker spreekt van <u>geen glasramen</u> in zijn verslag van 1577, Integendeel, hij zegt dat het koor nieuw is en dat er materiaal gereed ligt om het plafond te maken.**
    - b) **Adriaen van Marselaer <u>geeft een vrij nauwkeurige beschrijving van de heraldiek in deze kerk</u> in aanwezigheid van koster Joos Verstappen [6]. <u>Is onze man, die alles noteert, iets vergeten nl. de fameuze glasramen van Steenhuffel?</u>**
    - **c) Vandaag komen wij tot een eerste voorlopige conclusie, dat die glasramen niet voor de kerk van Steenhuffel gemaakt zijn, vermoedelijk wel gemaakt in opdracht van de familie van Almaras. Wij vermoeden dat wij ze moeten gaan zoeken in de context van O.-L.- V. van VII Weeën, die reeds sterk vereerd werd te Waasmunster, ook al omdat het klooster der Victorinnen te Waasmunster afgebeeld is op het glasraam. Verder is Jozef Verheyden te weten gekomen dat Alvaro van Almaras jr. verbleven heeft in Waasmunster gedurende een bepaalde periode. De abdis Josine Steenlant werd opgevolgd door Françoise van Almaras. Haar moeder Anna van Bouchout was getrouwd 1e x Louis van Steenlant, 2e x Robert Herdinck en 3e x 1509/1510 Alvaro van Almaras. "Steenlant" was niet alleen een naam maar ook een begrip in Waasmunster. Hij was de hoofdbaljuw en de "Steenlant" bezaten heel wat bezittingen in en om Waasmunster.**

[6] Is ook vermeld in het visitatieverslag van Paulus Pelsmaker.

De bouw van de huidige kerk, weekkapel

Wij stellen vast dat J. Vertonghen en Co de thesis van J. Verbesselt overnemen en schrijven van "rond 1500 werd het oude Romaanse kerkje afgebroken en vervangen door een nieuw koor in late gotiek".

Hier stellen wij ons enkele fundamentele vragen bij.

1. De zandsteen rond de huidige 7 ramen in de weekkapel is geel, terwijl de andere steen van de "kapel" meer wit is. Geel wil zeggen dat deze steen een lagere densiteit heeft en uit een andere laag, misschien uit een andere steengroeve komt. Gaat men deze versiering van in het begin reeds aanbrengen. Strijdigheid met bouwstijl? De gele zandsteen is thans aan het verpoederen en valt uiteen, terwijl de witte steen nog stevig is. Verder stellen wij problemen met het steensverband vast aan de ramen en op andere plaatsen. Hieruit besluiten wij dat hier verschillende bouwfasen geweest zijn.
2. Het verhaal van Adriaen van Marselaer ondersteunt deze thesis. In 1593 zijn er andere ramen in de kerk, die misschien reeds gebouwd is (zie Pelsmaker 1577) of verbouwd. Voor de plaatsing van de glasramen van Almaras - datum plaatsing nog niet teruggevonden - heeft men de venstergaten aangepast en ze afgeboord met gele zandsteen. De oude steenlagen werden op de nieuwe openingen aangesloten. Dit moet na 1593 gebeurd zijn.
3. Viering van de toren, plaatsen van eerste schip en kruisbeuken, vernieuwing van de toren, vervangen van de sacristie door een grotere, bouwen van een kapel de Lalaing naast de sacristie, onderkeldering van de kapel van de Lalaing en opbouw van "crypte" in deze kelder, die volgens J. Vertonghen en Co aansloot op de crypte van Maldeghem in de weekkapel. Volgens ons zijn hier enkele foutieve hypothesen opgebouwd, die omdat ze logisch bleken ons er ook hebben doen intuimelen. Contradicties [7] i.v.m verschillende sacristieën en geen gebruikte crypten, als ze bestaan hebben.
4. Verandering van patroonheilige: O.-L.-V.- kerk wordt St.-Genovevakerk na 1600.
   - opbouw van nieuw hoofdaltaar, volgens geplogenheden na concilie van Trente, periode1550, in periode van De Craeyer (rond 1630). (De Craeyer 1584-1669)
   - nieuw hoogaltaar en urne onder altaarblad (bij J.F. Van Geel) in 1784
   - bouw van nieuwe sacristie in 1787

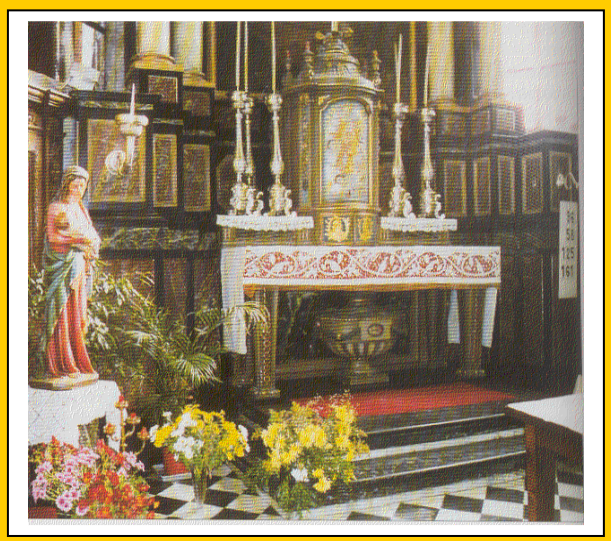

Consulteer voor een hele serie zaken van inrichting J. Vertonghen en Co op pag 412-416, punt 6.

[7] Eerst is een kerkje geweest met een kleine sacristie, nadien werd de kerk vergroot en kreeg zij een grotere sacristie. Vervolgens werd deze sacristie opnieuw vergroot en onderkelderd voor het nieuwste deel. Er werd een verbinding met het klooster aangebracht ondergronds.

- nieuwe klokkenstoel in 1792
- aanbrengen van lambrisering rond 1787 bij inrichting van bidkapel door graaf van Maldeghem. Kruisbeuk langs deze zijde en dak laten uitvloeien langs epistelkant van de kerk aan de torenzijde (zie GHKL 2001/4 p. 169-170)
- bijbouwen van twee nieuwe barokke zijaltaren door en onder periode "van Maldeghem" vóór 1809. Deze altaren hebben dus gestaan in het oude kerkschip, dat bij de kerkvergroting werd afgebroken in 1825-1826
- maken van grafkelder voor de zusters in 1858 en verbinding met klooster
- plaatsen van schilderijen "De Craeyer" en "Van den Bosch" (meisjesnaam Cornet, geciteerd in 1718 i.v.m. Diepensteyn)
- 2 nieuwe klokken in 1817-1818

5. Verbouwingen 1825: uitbreiding van het kerkschip. Zie plans in tijdschrift GHKL 2001/4 166-168.

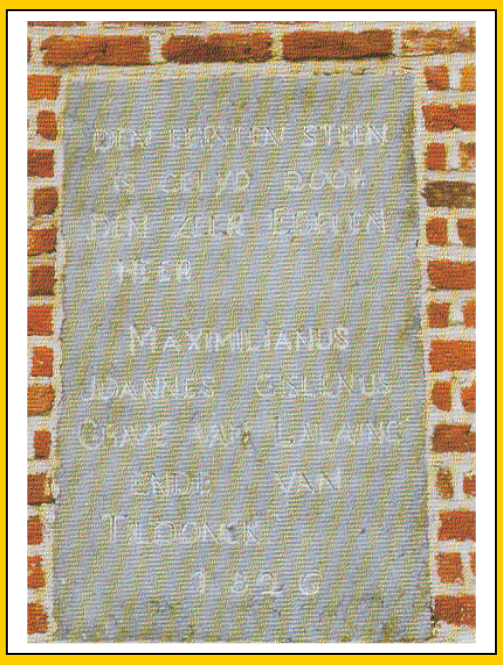

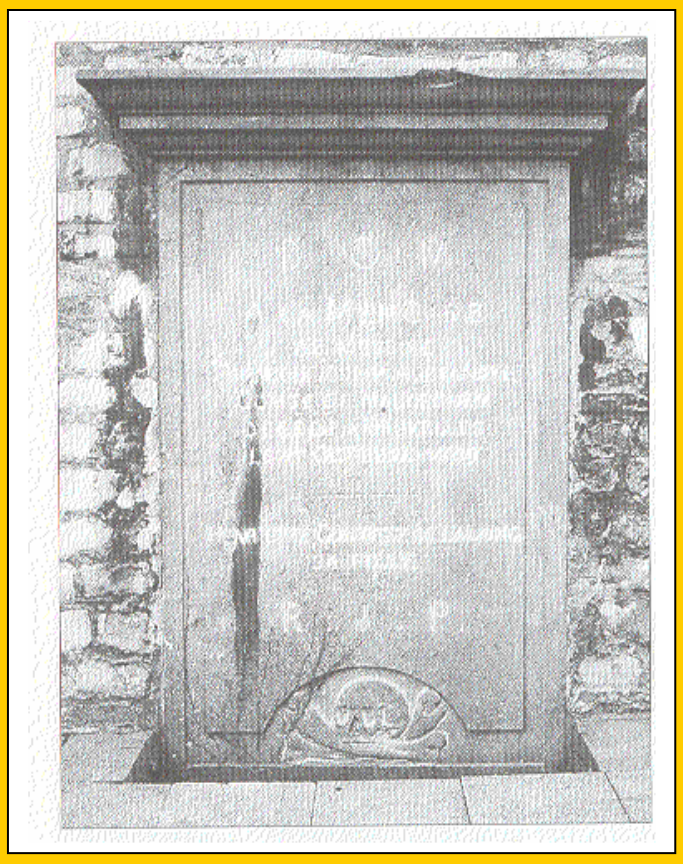

6. Verbouwingen 1909 met eclectische gevel, enz.
7. Verdwijningen onder pastoor Vermonden. Gevolgen Vaticanum II.
8. Pastoor E. Dirckx legde in 1973, met medeweten van enkele insiders, een nieuwe vloer in de kerk. Een deel van de ondergrond in de kerk verdween. Alles werd vol beton gestort met bovenin een zware bewapening De grafsteen van pastoor Stockmans werd op niveau herplaatst boven zijn grafkelder. Naar het altaar toe zijn er verstoringen in de ondergrond.
De diepte onder de vloer was maagdelijk en er bevonden zich geen graven, noch crypte van "van Maldeghem". Er waren er nochtans een 5-tal in de kerk begraven. Zijn het zandgraven geweest? Wat is er allemaal verwijderd? Ambrosius van Maldeghem werd zelfs in zijn mantel van Maltezerridder begraven volgens "La Loyale" van Henriette van Maldeghem, kleindochter van betrokkene. Georad vindt alleen de hierboven vermelde kelder.
9. Ook de "de Lalaing", die buiten aan het hoofd van het hoogaltaar zou begraven zijn, samen met een kind, zie grafsteen, levert ons volgens Georad geen kelder buiten op. Ofwel werkt het systeem niet ofwel zeggen bepaalde bevoorrechte getuigen de waarheid niet. Deze bevoorrechte getuigen zijn in alfabetische volgorde: De Rocker E., werfleider van Building

NV, Sarens J, zorgde voor plaatsing van de steen van Stockman, en aannemer Solie van Merchtem voerde de nieuwe vloer uit op de gestorte gewapende betonlaag.

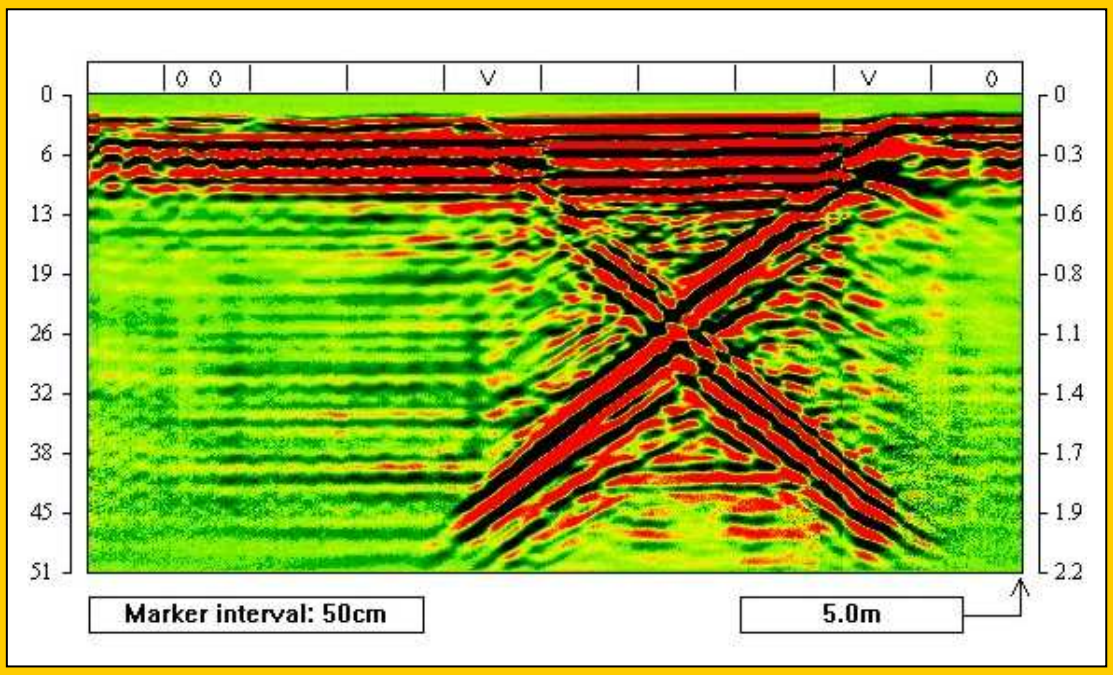

Kelderscanning van graf pastoor Stockmans

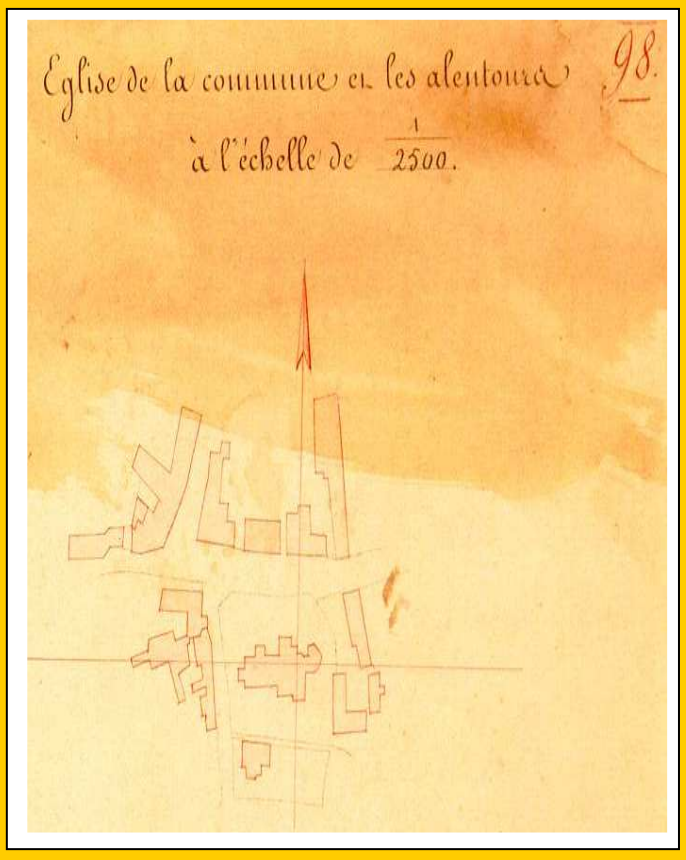

Kadasterplan van 18.11.1847.
Uit samenvoeging van deelplans tot één plan. Basisgegeven waarschijnlijk van vóór 1826.

10. Bijlage over “Besloten tijd” verschenen in ESB op 16.09.1912.

Steenhuffel in den Besloten tijd

Aanteekeningen van pastoor J. B. van den Eynde in zijn handboek

fo 43. « Nota dat de fransche Republikaensche Regeringe in onze Nederlanden heeft belet van Eenige Thienden te heffen (1), en heerelijke cheinzen te ontfangen ten jaere 1796.

Item is door de zelve verboden geweest aan de geestelijke van gene processien ofte publike fonctien buyten de kerken te doen.

Item zijn de cloosterlieden van beyde geslachte uyt hunne cloosters ende abdijen gestelt dewelke alsdan zijn gesupprimeert geworden.

Item te kermisse 1797 zijn door de Municipaliteyt van dit canton vijf administrateurs voor den armen dezer gemeynte aangestelt, inzetene van Steenuffel, aen welke nieuwe administratie ik Pastor op den 11 januari 1798 hebbe moeten overleveren alle de titels ofte archiven rakende den huijsarmen van Steenuffel, volgens den recepisse daarvan genomen van J. F. Vertonghen als ontfanger ende medelit van dito nieuwe administratie.

Item in de maend october 1797 is het geluijd der klokken hier opgehouden bij verbod.

Item zijn alsdan de Beelden der heiligen die buyten de kerke op het kerkhof bevonden wirden moeten afgedaen worden, gelijk ook het cruys van den thoren daer den haen opdraeijt.

fo 44. Item op 15 september 1797 ten 7 uren 's avonts is door eenen brief onderteekent C. Herickx commissaris van 't canton van Londerzeel verbod gezonden van nog Diensten te doen, de welke gevolgentlijk daegs daer naer hier zijn opgehouden.

Item op den 2 Meert 1798 is onze kerke eijndelijk gesloten geworden.

---

1) De tiendeheffers te Steenhuffel waren : De pastoor, voor een zesde paart ; de onderpastoor, de graaf van Maldeghem als heer van Steenhuffel en de Rijngraaf Salm-Salm, de tiende afgekocht hebbende van Afflighem, voor de vijf overige zesden. (Zelfde handboek b. 5.)

Item op 2 Meert 1798 zijn alle de Registers van Doopsels, Begraeffenissen ende houwelijken dezer Prochie van Steenuffel overgelevert moeten worden het gene ik in handen van E. Hiel, agent municipael, hebbe gedaen onder recepisse. *Utinam bene conserventur* !

Item op den 2 Meert 1798 smorgens omtrent 7 uren wird mij door den Agent geordonneert van op het alderspoedigste te moeten verhuysen ende mijn Pastoreele woninge te verlaeten, hetgene dien dag nog is geschiet. Ende tot guardien ofte bewaerder van Kerk en Pastorije wird aengestelt Simon Moortgat. Zoo dat ik Pastor alsdan voor eenigen tijd ben gaen bewoonen het huys van d'heer secretaris Misson van Brussel, tot dat ik op den 2 julii 1798 ben gaen woonen in een boerenhuyseken gestaen omtrent de heyde alhier toebehoorende aen Peeter de Backer, te voren in huere bij Fr. van den Bossche zoo dat ik voor huyshuer hier hebbe moeten betalen, voor het eerste half jaer, de somme van 14 guldens aen Fr. van den Bossche, wiens huere zoo lang nog duerde. Voorders hebbe aen Peeter de Backer voor huyshuere betaelt 28 guldens s'jaers.

f° 45-46 is uit het handboek gescheurd en niet meer te vinden.

f° 47. Item op 24 junii 1798 door expresse ende doordringende orders van M. Josse, commissaris van dit canton, ben genootzaekt geweest alle de titels van onze kerke bestaende in vele origineele Rentsbrieven over te leveren als ook den pastorelen handboek ofte Register der cure goederen (1).

Item op 6 julii 1798 is door de Municipale bestieringe ofte commissaris publikelijk tot Londerzeel mijn Pastoreel huijs ende hof verhuert geworden voor de somme van 25 Livres 's jaers waer van huerling is geworden Simon Moortgat, *non tam pro se quam pro bono comunitatis, et ad onus meum*. (D. i. : Niet zooveel voor hem maar voor 't welzijn van de parochie en op mijnen last).

Item op den 18 October 1798 zijn door den ontfanger der Domeynen alhier publiekelijk vercogt geworden in onze kerk alle de meubelen de welke bevonden wirden in onze kerke en sacristije te weten met gereet

---

1) In marga staat : « Nota zijn aen mij wederom ter hand gestelt » Tusschengevoegd in den tekst naderhand : « Dewelcke mij nog eens door eenen specialen commissaris voor den ontfanger der Domeyne goederen wirden afgevraegt op den 23 Febr. 1803, maer en hebbe geene afgegeven. »

geld en op conditie van binnen de thien dagen alle de vercogte meubelen uijt de kerke te doen (1).

Item op 28 November 1798 zijn onze drij klokken bij order van den commissaris van den thoren gedaen, ende naer Brussel moeten gevoert worden.

Item op 5 Febr. 1799 is de schilderije van onzen grooten autaer in requisitie genomen en door den commissaris weggehaelt, als zijnde een konstig stuk van Craeijer.

Item op 1 junii 1799 zijn door dito commissaris mijne meubelen in mijn huijs aen de heijde alhier eerst in de kamer gesloten ende toegezegelt ende op den 5 derzelve maend door eenen wagen getransporteert.

f° 48. Item 13 julii 1799 is mijn Pastoreel huijs en hof wederom verhuert geworden aen zekeren J. B. de Wachter huissier van dit canton voor de somme van 45 Livres. (In marga : Wird niet bewoont).

Daernaer heeft dito huijs imand van deze Prochie voor het jaer 1800 voor mij gehuert voor 30 Livres (Weer in marga : wird niet bewoont).

Item voor het jaer 1801 voor 25 Livres, voor mij.

Item voor het jaer 1802, voor de zelve somme, voor mij doen wederom hueren door Simon Moortgat. (In marga : Wird door mij bewoont en hebbe de hure of pachte moeten betalen daer mijn huijs voor de kerke dan moeste dienen ten dienste van de gemeynte) »

Ten slotte f° 15, deze aanteekening :

« Naer dat ik in Meert 1798 door de vervolginge der Priesters, mijn Pastoreel huijs hebbe moeten verlaeten, isser aen dito huijs door stormende winden en anderzins veel schade veroorzaekt geweest, om dewelke te erstellen, als ik naer 3 a 4 jaeren mijne wooninge ernomen hebbe in de Pastorije, ik aen noodige reparatie hebbe betaelt aen schaliedecker, blekslager, timmerman, metzer en volgens notitie, 48-15-3. »

---

1) F° 42 teekent pastoor Van den Eynde aan : « Ende ten jare 1798 in de revolutionnaire omstandigheden is de gemeijnte genootzaekt geweest onder andere artikelen de orgel in te coopen en om deze te konnen behouden, is dito orgel en ook de orgelkasse uijt de kerke gedaen en ergens in bewaerenisse gestelt tot dat ten jaere 1801 de zelve wederom in de kerke is geplaetst. »

11. Andere bijlagen kunnen gevonden worden in:

- Tijdschrift van Geschied- en Heemkundige Kring van Londerzeel:
  a) p.141-149 1997/4
  a) p.16-23 1998/1
  b) p.137-140 1999/4
  c) p.102-113 2000/3
  d) p.158-165 2000/4
  e) p.52-56 2001/2
  f) p.142-146 2001/3
  g) p.165-191 2001/4
  h) p.61-67 2002/2
  i) p.49 2004/1
- Echt en bijna echt gebeurde verhalen uit Steenhuffel 2003 p. 24-45
- Beroerde Tijden in Londerzeel
  Geuzentijd (1564-1593) en oorlogen onder Lodewijk XIV (1667-1698) 2003
- Manuaal van pastoor J.B. Van den Eynde (1781-1805) p.16-33
- Brochure OMD 1996: De St.-Genovevakerk, meer dan historische glasramen.

De zin voor het detail: bekijk de twee gebedenboeken en de verschuiving van de beelden t.o.v. mekaar. Gevolg van verbouwingen? Bron: " Les vitraux de la première moitié du XVIe siècle conservés en Belgique", door Jean Helbig et Yvette Vanden Bemden (1974)

Belangrijke mededeling

Deze nota blijft eigendom van de Geschied- en Heemkundige Kring van Londerzeel v.z.w. Vanden Borre - Lauwers mag ze gebruiken voor de studie voor de restauratie van de kerk van Steenhuffel door daar waar er gebruik wordt van gemaakt ernaar te verwijzen.
Deze nota zal later in het nummer 2005/1 van ons tijdschrift met eventuele aanvullingen en correcties verschijnen. Indien er echter nieuwe feiten ondertussen aan het licht komen, delen wij u die mee en dan mag u ook die gebruiken.

Londerzeel: 11.11.2004 & 08.02.2005.